Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 938/03/2016

30.9.2016

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto
Eduskunta

HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017, teema: kotouttaminen

Maahanmuuttajien kotoutumisen edellytyksiä ovat kielitaito, koulutus ja työllistyminen. Kotouttamisen tavoitteena on helpottaa maahanmuuttajan asettumista Suomeen ja edistää hänen osallistumistaan yhteiskuntaan. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa tarve kotouttamistoimenpiteisiin ja kotouttamisen kehittämiseen kasvaa.

Kotouttamiseen myönnetyt määrärahat ja niiden muutokset, Muutosten vaikutukset

Valtion kunnille maksamat korvaukset kotouttamisesta

Vuonna 2015 Suomeen saapui erittäin suuri määrä turvapaikanhakijoita, joiden vastaanottotoimiin osoitettiin huomattavasti uusia resursseja. Tämä oli tarpeen turvapaikanhakijoiden vastaanottoa ja turvapaikkahakemusten käsittelyä varten. On kuitenkin välttämätöntä, että myös kotouttamiseen osoitetaan uusia resursseja. Kotouttaminen on olennainen osa maahanmuuton kokonaisuutta. Kun turvapaikanhakijalle on myönnetty oleskelulupa, on maahanmuuttajan ja yhteiskunnan etu, että kotouttaminen onnistuu.

Hallituksen esityksen mukaan maahanmuuttajien eheän kotoutumisprosessin ja palvelutarpeen mukaisten palvelujen oikea-aikaisen saatavuuden varmistamiseksi vahvistetaan maahanmuuttajien alkuvaiheen palveluja. Kunnat ovat tärkeässä asemassa maahanmuuttajien kotouttamisessa ja alkuvaiheen palvelujen järjestämisessä.

Valtio maksaa kunnille laskennallisia korvauksia kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta ja kotouttamisesta. Laskennallisilla korvauksilla kunnat järjestävät alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa sekä muita kotouttamistoimia, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja suomen/ruotsin kielen kursseja. Kunnat ovat todenneet, että varsinkin maassaolon alkuvaiheessa maahanmuuttajien palvelemiseen käytetään aikaa ja henkilöresursseja noin 1,5 – 2 –kertaisesti kantaväestöön verrattuna.

Valtion maksamat laskennalliset korvaukset kunnille ovat 6 845 euroa vuodessa alle 7-vuotiaasta ja 2 300 euroa vuodessa 7 vuotta täyttäneestä henkilöstä. Korvauksia maksetaan kunnille kiintiöpakolaisista neljän vuoden ajan ja muiden henkilöiden osalta kolmen vuoden ajan. Kuntien mukaan korvaukset eivät ole riittäviä.

Laskennallisten korvausten taso määriteltiin vuonna 1993. Sen jälkeen niitä on korotettu kaksi kertaa. Vuonna 2010 korvauksia korotettiin kymmenellä prosentilla ja vuonna 2011 korotettiin yli 7-vuotiaista maksettavaa korvausta kymmenellä prosentilla. Tilastokeskuksen julkisten menojen hintaindeksin mukaan kuntien sosiaalitoimen kustannukset ovat vuosina 1993 - 2014 nousseet 75,9 %. Jotta korvaustaso vastaisi vuoden 1993 jälkeen tapahtunutta kustannusten nousua sosiaalitoimessa, tulisi laskennallisten korvausten alle 7-vuotiaiden osalta olla 10 946 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneiden osalta 3 342 euroa vuodessa. Hintaindeksin mukainen nousu kuvaa ansiotasoindeksin ja inflaation mukaista nousua. Todellisuudessa kuntien kustannukset ovat sosiaali- ja terveystoimessa nousseet tätä enemmän, kun otetaan huomioon palvelujen laadullinen ja määrällinen muutos. Esimerkiksi päivähoitopaikan nettokustannukset kunnalle yhtä hoidettavaa alle 3-vuotiasta lasta kohden kokopäivähoidossa ovat vuodessa noin 15 400 euroa ja yli 3-vuotiasta lasta kohden noin 9 400 euroa vuodessa.

Laskennallisten korvausten lisäksi kunnat saavat valtiolta erityiskustannusten korvausta enintään kymmeneltä vuodelta mm. huomattavista sairaanhoitokustannuksista, jos henkilö on ollut hoidon tarpeessa jo Suomeen saapuessaan, sekä lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä. Myös tulkkauskustannukset korvataan.

www.kunnat.net
www.kommunerna.net

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711,faksi 09 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711, fax 09 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin kohdistetaan hallituskauden aikana asteittain määrällinen korotus niin, että korvausten jälkeenjääneisyys korjaantuu.

Työvoimakoulutuksena annettava kotoutumiskoulutus

Aikuisten maahanmuuttajien tärkein kotouttamisen väline on työvoimakoulutuksena annettava kotoutumiskoulutus. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle kielikoulutusta, tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta sekä tukea maahanmuuttajan työllistymistä. Hallituksen esityksen mukaan kotoutumiskoulutusta uudistetaan ja kieli- ja yhteiskuntatietouden opintojen rinnalla lisätään merkittävästi ammatillisesti suuntautuneita opetussisältöjä. Koulutusta ja työelämää pyritään linkittämään entistä enemmän toisiinsa.

Kuntaliitto pitää hyvänä sitä, että kehitetään ammattialakohtaista kotoutumiskoulutusta. On myös tehostettava tutkintojen tunnustamista ja osaamisen tunnistamista. On tärkeää, että maahanmuuttajien työllistymistä edistetään kotoutumiskoulutusta tehostamalla.

Työvoimakoulutuksena annettavan kotoutumiskoulutuksen määrärahoja on lisätty niin, että koulutuksen odotusajat ovat työ- ja elinkeinoministeriön mukaan lyhentyneet.

On hyvä, että kotoutumiskoulutuksen määrärahoja on lisätty. Kuntaliitto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että myös maahan jo aikaisemmin muuttaneiden työllisyyttä on edistettävä. Myönnettäviä määrärahoja on syytä käyttää myös maahan jo aikaisemmin tulleiden maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen ja työllistymisen tukemiseen.

Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot

Paikallistasolla kunnilla ja TE-toimistoilla on tärkeä rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa. TE-toimistot vastaavat maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista edistävistä ja tukevista työvoimapalveluista sekä toimenpiteistä työnhakijana oleville maahanmuuttajille. Maahanmuuttajat tarvitsevat paljon henkilökohtaista, kasvokkain tapahtuvaa ohjausta ja neuvontaa.

Kuntaliitto on huolestunut työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin kohdistettavasta, 27 henkilötyövuoden vähennyksestä. Vähennys kohdistuu oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen. Vähennys ei tue talousarvioesityksen eikä hallituksen kotouttamisen toimintasuunnitelman (3.5.2016) tavoitteita parantaa maahanmuuttajien nopeaa työllistymistä ja kotoutumista.

Kotouttamisen kipupisteet

Turvapaikanhakijoiden vastaanottovaihettakin suurempi haaste on, kuinka oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja kiintiöpakolaiset pystytään kotouttamaan. Viime vuosina, jolloin kotoutettavien määrät ovat olleet olennaisesti nykyistä pienemmät, eivät järjestelmämme ole toimineet odotusten mukaisesti. Jo vuosia kotouttamistoimiin osoitettavat määrärahat ovat olleet liian pienet. On varmistettava, että kotouttamiseen ohjattavat määrärahat ovat riittävät.

Kuntaliitto pitää tärkeänä sitä, että Suomi kantaa vastuunsa maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kotouttamiseen tarvitaan uusia resursseja ja kunnille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin korotus. Lisäpanostukset kotouttamiseen saavat aikaan säästöjä pidemmällä aikavälillä muun muassa työttömyys-, toimeentulotuki- ja asumismenoissa. Kotouttamisen hyvä alku ja riittävä resursointi tukevat myös syrjäytymisen ehkäisyä ja myönteistä asenneilmapiiriä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Anu Wikman-Immonen
erityisasiantuntija

LIITE

Valtion TAE 2017

Kunnille asetettu rahoitusasematavoite -0,5 % -yksikköä / BKT v. 2019 on haastava ja siitä on johdonmukaisesti pidettävä kiinni.

Kuntatalous on kehittynyt odotuksiin nähden kohtuullisesti. Erityisesti kuntien omilla säästötoimenpiteillä on ollut merkittävä vaikutus. Kuntien ja kuntayhtymien investoinnit ovat pysyneet korkealla tasolla. Vaikka velkaantuminen on kasvanut, investointien omarahoitusosuus on noussut.

Tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin hyvin haastavat, sillä toimintaympäristöön, tulopohjaan ja kustannuskehitykseen kohdistuu useita paineita ja velkaa joudutaan yhä ottamaan lisää.

Ensi vuoden valtion talousarvioesityksen ennakoidaan vahvistavan kuntataloutta lievästi. Epävarmuustekijöitä on kuitenkin merkittävästi ja mitä ilmeisimmin kuntien omat toimenpiteet tulevat jatkossakin olemaan keskeisessä asemassa kuntatalouden tasapainon saavuttamisessa.

Kilpailukykysopimus rahoitettiin osin kuntasektorin säästöillä, joista merkittävin on lomarahojen leikkaus vuosina 2017–2019. Säästövaikutukseksi vuonna 2017 arvioidaan 309 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi työajan pidennyksen seurauksena kunta-alan työvoiman kysynnän oletetaan pienenevän niin, että säästöiksi ensi vuonna arvioidaan 93 miljoonaa euroa. Vaikutus nousee aina 245 miljoonaan euroon vuonna 2020. Valtionosuuksia alennetaan vastaavasti.

Verotuksessa tapahtuvat muutokset kompensoidaan osittain. Ottaen huomioon kuntatyönantajan oletetut säästöt, veromuutokset ja valtionosuusvähennykset kuntatalouden rahoitusasema heikkenisi kikystä johtuen noin 90 miljoonaa euroa.

KEL-indeksiin sidottuja menoja leikataan 195 miljoonaa, mikä pienentää kuntien valtionosuuksia 75 miljoonaa euroa. Edellisellä vaalikaudella päätetyt valtionosuusleikkaukset jatkuvat ensi vuonna 50 miljoonan euron suuruisena.

Päivystysasetuksen muutoksen myötä kuntien menojen arvioidaan jo ensi vuonna alenevan 75 miljoonaa euroa, vanhuspalvelujen henkilömitoituksen tarkistuksen myötä säästöä kertyisi 25 miljoonaa ja varhaiskasvatukseen liittyvien muutosten johdosta 67 miljoonaa euroa. Oletetut säästöt leikataan ennakkoon kuntien valtionosuuksista.

Peruspalvelujen valtionosuuksia leikataan ensi vuonna yhteensä peräti 383 miljoonaa euroa kun oletettujen säästöjen lisäksi ns. Lex Lindströmin, eli yli 60 v. pitkäaikaistyöttömien johdosta kunnille syntyvä, noin 33 miljoonan euron ennakoitu menojen vähennys työmarkkinatukimenoissa leikataan peruspalveluiden valtionosuuksissa.

> Kuntaliitto toteaa, että esitetyt valtionosuusleikkaukset ovat erittäin suuria ja perustuvat oletuksiin kuntien omista toimenpiteistä. Kuntaliiton mielestä nämä muutokset olisi tullut ottaa huomioon valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistuksessa, kun toteutumat ovat tiedossa. Kuntaliitto ei hyväksy niin sanotun Lex Lindströmin kunnille tuoman säästön leikkausta valtionosuuksista vaan sen rahoitus pitäisi hoitaa työmarkkinatukijärjestelmän rahoituksen sisällä.
>
> Epävarmuustekijöistä johtuen valtion TAE:n vaikutuksia kuntatalouteen on hankalaa täysin luotettavasti arvioida.
>
> Näistä vaikeuksista huolimatta Kuntaliitto on tyytyväinen siihen, että vakiintuneet veroperustemuutokset kompensoidaan, uusiin tehtäviin tulee 100 %:n valtionosuus ja että valtion ja kuntien kustannustenjako tarkistetaan sovitun mukaisesti.

Kuntien toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia. Turvapaikanhakijoiden suuri määrä aiheuttaa kunnille merkittäviä kustannuksia erityisesti sen jälkeen, kun oleskelulupa on

myönnetty. Myös käännytyksiin liittyvät ongelmat kasaavat kunnille uusia haasteita paperittomien määrän kasvaessa. Kotouttamiskorvausten taso on aivan liian alhainen ja jälkeenjäänyt.

Hallituksen kärkihankkeet tähtäävät toimintojen uudistamisen kautta talouden kasvun ja työllisyyden edistämiseen. Liikennekaaren osalta huolta herättää erityisesti joukkoliikenteen asema jatkossa. Jätelain uudistaminen kuntien vastuita rajaten aiheuttaisi kunnille satojen miljoonien menetykset.

Edellisellä hallituskaudella toteutettu työllisyyden kuntakokeilun tulokset olivat erinomaisia. Tärkeätä on, että nyt valmistelussa olevat alueelliset kokeilut toteutetaan viivyttelemättä ja mahdollisimman laajasti.

Kuntaliitto on aktiivisesti mukana maakuntauudistuksen valmistelussa. Kuntaliitto korostaa uudistuksessa itsehallinnon toteutumista ja kuntien mahdollisuutta jatkossakin toimia sote-palvelujen tuottajina.